

Durmuş Hocaoğlu

Laiklik ve Sekülerlik: IV

Yeniçağ, “Analiz”, 11 Haziran 2006, Pazar., s.08
“Analiz” Sıra No: 404; 2006-066; Haziran-05

YENİÇAĞ

Batı’daki Kilise-Devlet (Din-Devlet) münâsebetlerinin Ayrımcılık (Seperationism), Birlikçilik (Unionism) ve İç-içecilik /veya/ Karmacılık (Confusionism) olmak üzere üç kategoride mütâlea edildiğini belirtmiş ve bâzı örnekler vermiştik. Bunlardan da görüldüğü gibi, Batılı ülkelerin ekseriyetinde hâkim ve cârî olan sistem İç-içecilik veya Birlikçilik olup bir kısmında ise anayasal olarak bir “resmî kilise” vardır ki, bu, Hristiyanî literatürde Kilise’nin anlamı göz önüne alındığı takdirde, “resmî din” olarak yorumlanabilecek bir statü demektir. İsveç, Danimarka, İzlanda, Yunanistan, Monako, İspanya, İtalya kadar olmasa da yine de dinin bâriz bir ağırlığının görülmekte olduğu Almanya’da Anayasa’nın dibâcesinde, Hristiyanlığa atıfta bulunularak, “*Alman halkının Tanrı ve insanlar karşısında sorumluluğunun bilincinde olduğu*”nun yer almakta olması da, Türkiye’de yaygınca sanılanın ve propaganda edilenin aksine, Batı’da bizim bildiğimiz anlamda bir laikliğin mevcut olmadığını delillerindedir; öyle ki, millî irâdenin temsilcisi olarak Millet’ten aldığı vekâlet ile iktidâra gelen bir siyâsî partinin buna benzer bir ifâdeyi Anayasa’ya eklemek üzere teşebbüste bulunması durumunda nelerin meydana gelebileceğini tahmîn etmek için en alt düzeyde bir zekâ dahi kafi olsa gerektir.

Hakîkaten, din ile çatışmaların yzyıllarca sürmüş olduğu Batı’da bugün gelinen noktanın Türk Laikliği ile derin farklılıkları o denli fazladır ki, söz gelimi İngilizce’de, bire-bir tercüme edildiğinde “laik adam” mânâsına gelmesi beklenebilecek “layman” kelimesinin bizim anlayacağımız bir karşılığının bulunmayıp, “laik” kelimesinin kökenine uygun olarak “halk adamı”, “sıradan adam” anlamına geldiğini söylemek de ayrı ve düşündürücü bir başka örnek olacaktır.

Kısaca özetleyerek bitirelim: “Laiklik” ibâresinin yer almadığı anayasasının, dinî cemaatlerin Devlet ile olan ilişkilerinin düzenlenmesini kantonlara bırakmış bulunduğu İsviçre’de bir tür iç-içe ilkesi geçerli olup, Kantonlar, yaptıkları muhtelif düzenlemelerle, çoğunluğunda Katolisizm olmak üzere, Hristiyanlığın muhtelif mezheplerine çok geniş haklar tanımış olup, hattâ Unterwalden ve Tessin gibi bâzı kantonlarda bir “resmî kanton dini (kilisesi)” dahi vardır.

Ayrımcılığın, yâni Kilise ile Devlet’in birbirinden irtibatsızlığının hayli yumuşak bir türünün geçerli olduğu Belçika’da, meselâ İspanya gibi “birinci din”, “imtiyazlı din” bulunmamaktadır, ancak yine orada da “laiklik” şeklinde bir anayasa hükmü mevcut değildir; Anayasa’nın muhtelif maddeleri de her türlü dinî inanç, ifâde ve ibâdet hürriyetini kanun te’minâtı altına almıştır.

★★★

Bütün bunlar içinde Fransa, “Fransız Tekilliği” olarak da anılan resmî laiklik sistemi ile kelimenin tam ve hakikî mânâsıyla bir istisnâ olarak durmaktadır. Sert ve agresif bir karakter taşıyan Fransız Laikliği, ilk doğuşundan bugüne kadar Din’i dâimâ potansiyel bir tehdit ve tehlike olarak telâkkî etmiştir ve etmektedir. Bu, nevi’ şahsına münhasır özelliği, hiç şüphesiz

nevi' şahsına münhasır tarihî gelişiminin, Fransız Katolisizmi'nin, Fransız Aydınlanmasının ve Fransız milletin karakterlerinin bir bileşkesidir. Aşırı derecede tutucu – 'muhâfazakâr' değil 'tutucu' – olan ve hiçbir yumuşamaya yanaşmayan ve yine bu sebeple de Fransa'nın, "Katolisizmin Öz Kızı" ünvanını kazanmasına sebep olan, Roma Katolisizmi'nin "Kayzeryopapist" konumuna karşı mağrur Galya rûhunun başkaldırmasının bir sembolü olarak ortaya çıkan ve bunun içindir ki dinî olmaktan ziyâde siyâsî-millî bir niteliği bulunan ve bu niteliği dolayısıyla da Fransız Millî Katolisizmi olarak da anılan Gallikanizm tecrübesine rağmen Fransa üzerindeki ağır gölgesi yerinden sökülemeyen Fransız Katolisizmi ve çok güçlü materyalist, ateist, deist bir yapısı bulunan Fransız Aydınlanması bu gerginlikte fevkalâde belirleyici olmuştur. İhtilâl'i müteâkiben, kısa bir müddet sonra doğrudan doğruya Din'i hedef alan Hristiyanlıktan Çıkarma hareketi ve bunun mütemmimi olarak aydınlanmacıların Akıl Dini olarak da isimlendirdikleri Tabiî Din'den mülhem Vatan Dini'nin îcad edilmesi ve hattâ resmî din şekline sokularak mâbedlerde âyinler yaptırılması ve bu çılgınlık döneminin kapanmasından sonra bile Din'e karşı dâimâ müteyakkız davranılması, Komünist ülkeler hâriç, bir başka yerde görülmüş değildir.

İşte, Türkiye'nin, bâzı hususlarda farklılıkları olmakla beraber, kendisine örnek ve model aldığı ülke Fransa'dır ve bu da laiklik konusundaki bitmeyen tartışmaların en büyük sebebini oluşturmaktadır: Bu tartışmalar maaalesef, bu sebeple, asla bitmez ve bu toplum da asla huzur bulamaz; çünkü Devlet ile Din arasındaki münâsebetleri tanzim eden bu şekliyle Türk Laikliği, Devlet ile Millet arasındaki rızâî bir mutâbakatın ve bu mutâbakat üzere taraflarca benimsenen ve sadâkat gösterilen bir mukavelenin değil, bir başka ülkede, başka şartlarda, başka kontekstlerde olgunlaşmış ve vücut bulmuş bir sistemi Türkiye'de güce dayanarak tatbîkate koyan ve aynı şekilde güce dayanarak ayakta tutan Devlet'in tek yanlı otoritesinin bir ürünüdür.

